

เสียงร้องเรียนของพลตำรวจ และข้าราชการชาวพระนคร เผชิญนักเลงท้องถิ่น:

พิจารณาประวัติศาสตร์ภาคใต้จากสองเหตุการณ์ที่บ้านดอน ต้นทศวรรษ 2470

อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ

ความรู้สึกระหยาบอกเล่าตะโกนขึ้นทันทีที่ภายหลังค้นพบเรื่องราวเหล่านี้จากหนังสือเก่า ๆ ช่วงต้นทศวรรษ 2470 ครับ ผมกำลังจะสาธยายให้คุณผู้อ่านรับฟังในอีกไม่ช้า

อ้อ! ก่อนอื่น ต้องขอบคุณกองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาอย่างยิ่งที่กรุณาไม่ขุนเคือง แม้ผมจะเถลไถลจนล่วงเลยเวลาส่งต้นฉบับหลายงวดเป็นแรมปี ทุกคราวที่ทางกองบรรณาธิการโทรศัพท์มาหา ผมก็นึกคาดหวังที่ตนเองสมควรจะโดนโกรธ ทั้งยังยินดีทีเดียวถ้าจะถูกพร่ำบ่นต่อว่าในฐานะมีอาจส่งงานตามกำหนดและคงสร้างความซุหลมุนแก่การปิดเล่มมิใช่เบา แต่ผมไม่เคยแว่วยินน้ำเสียงแห่งความบึ้งตึงจากต้นสายนั้นสักนิด

ถนิม เลาหะวิไล

รูปเล่มฉบับนี้ ผมหวนกลับมาใช้ทุกท่านผ่านหน้ากระดาษอีกครั้ง โดยเพียรพยายามนำเสนอข้อมูล และเกร็ดสนุก ๆ ในอดีตอันสะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ทางการศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้

เริ่มต้นกันที่หลักฐานชิ้นแรกสุด ใคร่ขอยกจดหมายฉบับหนึ่งจากสุราษฎร์ธานีที่ส่งถึงบรรณาธิการ นิตยสารสยามรีวิว รายสัปดาห์ในกรุงเทพมหานคร (ตอนนั้น เจ้าของสิ่งพิมพ์นี้ คือถนิม เลาหะวิไล มี ผู้จัดการดูแลด้านการเงินอย่างนายพร้อม แห่งร้านพร้อมภัณฑ์ และเจวียง เศรษฐะทัตเป็นบรรณาธิการ สำนักงาน ตั้งอยู่เลขที่ 120 ถนนเจริญกรุง ประตูล้อมยอด พระนคร) แล้วได้นำลงพิมพ์เล่มปีที่ 1 ฉบับที่ 49 ประจำวันอาทิตย์ที่ 12 มิถุนายน พระพุทธศักราช 2470 มาพินิจพิจารณา ด้วยเล็งเห็นเนื้อหาที่มีข้อชวนอุกคิต จึงคัดลอกมาแสดงต่อสายตาคณะผู้อ่านเสียทั้งหมด ดังปรากฏความว่า

บ้านดอน

วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2470

ค่านับท่านบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรีวิว ที่เคารพนับถืออย่างหาที่เสมอเหมือนมิได้ ข้าพเจ้าเป็นราษฎรผู้หนึ่ง มีกำเนิดจากบิดามารดาเป็นคนไทย ๆ แท้ ๆ อายุ 17 ปี ได้เริ่มเข้ารับการศึกษาหนังสือไทยตามวัด ๆ เรียน ก,ข,ก,ไก่, แต่พออายุย่างเข้า 18 ปี อาจารย์ก็สอนให้อ่านแบบเรียนเร็วเล่ม 1 แต่เรื่องตาดิมีมือแปกไปนาตาข้า ฯลฯ จนตลอดถึงเรื่องตานาตาอื่น ฯลฯ ข้าพเจ้าก็อ่านไปงู ๆ ปลา ๆ ไม่จำได้แม่นยำ ตัวสะกดการันต์ก็จำไม่ค่อยจะได้ การเขียนก็เขียนผิด ๆ ถูก ๆ พอเล่าหนังสือสวดมนต์ได้ อาจารย์เลยให้เรียนยะถาอัธมะมะยาและบรรพชาเป็นเณรให้ แต่เมื่อข้าพเจ้าบวชเป็นเณรแล้วข้าพเจ้าได้ตั้งใจศึกษาธรรมะวินัยบางอย่างออกรู้สึกพอใจ แต่จะเป็นด้วยข้าพเจ้าไม่มีอุปนิสัยในทางประพฤติดิพรตเท่าใดนัก จึงทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกถึงการเป็นอยู่ของชายหนุ่มแล้วก็ลาสิกขาบทยออกมาทำอะไรทำนา ช่วยบิดามารดาหาเลี้ยงชีพไปตามเดิม สรุปรวมความว่าข้าพเจ้าไม่ใช่เป็นคนรู้หลักนักปราชญ์ นอกจากนี้เป็นแต่ข้าพเจ้าได้เคยอ่านหนังสือเรื่องพลเมืองดีบ้างบางบท จำได้บ้างบางวรรคบางตอน การถนัดมือชวาก็คือเลี้ยงควาย ทำนา ทำไร่ อยู่มาอายุ 21-22 หรือ 22 เป็นแน่ ข้าพเจ้าได้รับหมายเกณฑ์จากกำนันมาให้เซ็นรับเอาไว้ ถึงกำหนดให้ไปตามหมาย พอกำนันบอกว่าหมายเกณฑ์ตำรวจ ข้าพเจ้ารู้สึกยินดี เพราะยังจำเรื่องพลเมืองดีได้ว่าเกิดมาแล้ว จะต้องรับราชการตอบแทนบุญคุณของรัฐบาลหรือแผ่นดิน เพราะรัฐบาลให้ความสุขต่าง ๆ มีตัวอย่างในเรื่องพลเมืองดี นายเมืองก็สมัครเป็นทหาร ข้าพเจ้าอยากจะทำตัวให้เหมือนนายเมืองบ้างแต่พอถึงวันประชุมคัดเลือก ในอกในใจของข้าพเจ้าก็ทักตักตักพิลึกไม่ทราบจะผิดถูกประการใด อุสาค์แซงอกแซงใจ เข้าไปในที่ประชุมให้แพทย์ตรวจ แพทย์ตรวจแล้วบอกว่าดี 1 เขาจึงไล่ให้ไปอยู่ในพวกหนึ่งก็เขียนบอกว่า ดี 1 ต่อมาเขาก็รวมพวก ดี 1 ทั้งหมดให้จับฉลาก เผอิญข้าพเจ้าจับฉลากใบหนึ่ง ซึ่งมีว่านอนอยู่แน่ ข้าพเจ้าหยิบได้แล้วคลี่ให้ดู เห็นเป็นตัว ต เขียนด้วยสีแดงเสร็จการจับฉลากแล้ว มีเสมียนถามบิดา มารดา, พี่อยู่, บ้านตำบล, วิชา, ความรู้, การหาเลี้ยงชีพ

ของข้าพเจ้าจดลงในสมุดอะไรไม่ทราบ แต่ภายหลังทราบว่าเขาเรียกทะเบียนและเขาให้เซ็นชื่อ พิมพ์ลายมีอนัดให้ไปที่โรงพัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้าพเจ้าจึงได้ไปตามกำหนด ข้าพเจ้าไปถึง แล้วเขาก็จ่ายเสื้อกางเกงสีกาก็หมวกพร้อม มีตัวเลขและอินทนูติด ข้าพเจ้าสวมใส่รู้สึกนึกแต่ในใจตนเองว่า “กู” คือพลตำรวจภูธร แทนที่จะเป็นทหารอย่างนายเมืองในเรื่องพลเมืองดี เป็นตำรวจก็เหมือนกัน แต่เมื่อแรกเข้าประจำรับราชการแต่ พ.ศ. 2469 มารู้สึกอึดอัดใจพิลึก ไม่เหมือนเลี้ยงควายไถนา กลับตรงกันข้ามทีเดียว วัวควายที่เราเลี้ยงเจาะจุมูกสนเชือกจูงไปไร่ไปนา อยู่ในบังคับเรา แต่นี่เราเป็นตำรวจอยู่ในบังคับนายเหมือนอย่างเราบังคับควาย คิด ๆ ขึ้นมาที่แทนจะกลับตัวเป็นนายเถื่อนอย่างในเรื่องพลเมืองดีเสียตามเดิม แต่พอนึกกรรมะบางอย่างที่ได้ศึกษาเมื่อบวชเณรว่าบุพการี กตัญญู กตเว อะไรต่ออะไร เป็นเครื่องชักจูงใจให้คงทนเป็นนายเมืองอยู่ได้ จึงได้สงบใจไว้ แต่เวลานี้ข้าพเจ้าเกือบจะทนไม่ไหวแล้ว ท่านบรรณาธิการที่รักเอ๋ย จึงโอดครวญมาพียงน่ากระดาษของท่าน หวังว่าท่านคงไม่ผลักข้าพเจ้า ผู้อ่านถวาศนาแทบน้ำตาจะกระเด็น ช่างอาภัพอัปลักษณ์เสียจริง ๆ ตั้งต้นแต่ พ.ศ. 2469 มาจนย่างเข้า พ.ศ. 2470 ตำรวจสุราษฎร์ช่างเคราะห์ร้ายเสียจริง ๆ ผู้บังคับบัญชาแต่ละคน ไม่เห็นอกผู้น้องเสียบ้างเลย คิด ๆ แล้วเสียใจแทบจะร้องไห้ ให้ได้ยินถึงสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณฯ ท่านก็เหมือนท่านใช้คำว่ามึงอย่างนั้นอย่างนี้ ช่างบาดหูเสียเหลือเกิน คิด ๆ ขึ้นมาแล้ว แค้นใจก็ก ๆ นึกว่าถ้าไม่ใช่หลวงตลอดไตรภพแล้ว จะได้รวมกันถีบเสียให้เห็นผีเท้าตำรวจสุราษฎร์สักที่ว่าพลฯ นั้นคนหรือตัวมะแลงอะไร ความจริงข้าพเจ้าคิดอยู่ในใจเสมอว่า หลวงตลอดไตรภพหรือใคร ๆ ก็ตาม ที่พอเหมือนหลวงตลอดไตรภพนั้นเป็นมนุษย์เหมือนข้าพเจ้า หรือพลตำรวจเหมือนกันจะวิเศษวิโสอะไรหนักหนา จะดีกว่าก็แต่อำนาจศบรรัตศักดิ์ ซึ่งทำให้มนุษย์ล้มตัว ๆ กันอยู่เสมอ ๆ นั้นเอง นอกแต่นี้ก็มีเงินเดือนซึ่งรัฐบาลจ้างแพง ๆ จึงได้เห่อเหิมไปกว่าพวกพล ถ้าหากว่าหลวงตลอดไตรภพถูกถอด จากยศบรรดาศักดิ์ ก็จะเป็นนายศาสตร์ หรือเรียกอย่างหยาบ ๆ ว่าอ้ายก็ได้

แต่ก่อนหลวงตลอดไตรภพเป็นสารวัดใหญ่ ถ้าดีแล้วเหตุใดจึงย้ายลงมาเป็นผู้บังคับกอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดู ๆ ก็แปลกคนอย่างหลวงตลอดไตรภพ ถ้าหากกรมตำรวจมีที่เก็บเพื่อจะสงวนเอาไว้ เพราะเป็นผู้ได้ทำความดีความชอบในราชการมาแต่เก่าก่อนแล้ว โปรดเก็บไว้เสีย ที่อื่นเกิดพ่อเจ้าประคุณ

โดยความเคารพนับถือยิ่ง
พลตำรวจสุราษฎร์คนหนึ่ง

“

รู้สึกอัดอัดใจพิลึก
ไม่เหมือนเลี้ยงควายโกนา กลับตรงกันข้ามทีเดียว
วัวควายที่เราเลี้ยงจะจุมูกสนเชือกจูงไปไร่ไปนา อยู่ในบังคับเรา
แต่นี้เราเป็นตำรวจอยู่ในบังคับนายเหมือนอย่างเราบังคับควาย
คิด ๆ ขึ้นมาที่แทนจะกลับตัวเป็นนายเถื่อน
อย่างในเรื่องพลเมืองดีเสียตามเดิม...

”

กองบรรณาธิการ สยามรีวิว พออ่านจดหมายฉบับนี้เรียบร้อย ก็เขียนตอบกลับพลตำรวจสุราษฎร์ คนนั้นผ่านน้ำเสียงเห็นอกเห็นใจ และตักเตือนหลวงตลอดไตรภพให้ประพฤติตนอย่างเหมาะสม พร้อมลงนามตอนท้ายว่า ส.ร.ว.

“ตามข้อความในจดหมายนี้ไม่แต่เรา แม้ใคร ๆ ได้อ่านแล้ว คงจะรู้สึกทันทีว่า ผู้บังคับบัญชาช่างทารุณต่อผู้น้อยเหลือเกิน การเป็นผู้บังคับบัญชาถ้าไม่กระทำตนให้ผู้น้อยเคารพยำเกรงด้วยความละมุนละม่อมอ่อนหวานแล้ว ก็ยากที่จะให้ผู้น้อยรักใคร่ได้ ปกครองคนเช่นคนเป็นทาสมันพ้นสมัยเสียแล้ว แม้พระราชประสงค์แห่งพระปกเกล้าฯ ของชาวเราพระองค์ก็มีประสงค์จะให้การบังคับบัญชาในขอบเขตเหมาะสมมาจากร้อยอย่างอันดี ถ้าพระองค์ทรงปล่อยให้เป็นไปฉันทาสแล้วจะเรียกกันว่าไทยอย่างไรได้

คุณหลวงตลอดไตรภพเราขอเตือนเป็นฉันกันเองว่า ควรจะมุ่งปฏิบัติราชการให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มามายู่ด้วยการกดขี่ข่มเหงด่าพ้อล้อแม่กันเล่น ไร้อำนาจอย่างที่เคยครองในจดหมาย เราเห็นไม่งามเลย คุณหลวงจะอ้างว่าดุด่าโดยเจตนาดี อาจเป็นทางสอนนิสัยให้

คนดีกลายเป็นคนไม่ดีได้ คุณหลวงเป็นผู้มีหน้าที่จับกุมโจรผู้ร้าย ถ้าไม่ทำให้ลูกน้องรักใคร่ คุณหลวงเชื่อได้ละหรือว่าจะไม่ต้องอาศัยลูกน้อง? คิดถึงอกเขากเราบ้าง พ่อแม่ของเรา ๆ รัก พ่อแม่ของเขา ๆ ก็รัก จะมาด่าพ้อล้อแม่กันเล่นมันผิดมารยาท รังแต่จะเป็นเครื่องหยามน้ำหน้าและไม่มีประโยชน์อะไร ใครผิดก็ลงโทษไปตามความผิดดีกว่า”

ประเด็นอะไรบ้างล่ะ? ที่เราจะศึกษาได้จากจดหมายข้างต้น

ผมปรารภนาบ่งชี้ 2 จุดที่ชัดเจน นั่นคือ เปิดเผยประวัติศาสตร์การเรียนหนังสือและประวัติศาสตร์ตำรวจในพื้นทีภาคใต้จากปีพ.ศ. 9 ทศวรรษก่อน

ลองทบทวนชีวิตประวัติของพลตำรวจสุราษฎร์ เขาเรียนหนังสือที่วัดโดยหัดอ่านเขียนจากหนังสือแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ซึ่งเป็นตำราที่ใช้แพร่หลายสมัยรัชกาลที่ 6 และเรื่อยมาอีกหลายยุค เนื้อหาประกอบด้วยเรื่องราวของ “ตาดิมีอแปแก่ไปนาตาข้า” เรื่อง “ตานาตาอิน” รวมถึงเรื่องอื่น ๆ ถัดจากนั้น พอเขาท่องหนังสือสวดมนต์คล่องขึ้นบ้าง ก็บวชเณรเพื่อเรียนรู้ทางธรรมตามวิถีเด็กชายชาวพุทธ ก่อนจะลาสิกขามาช่วยพ่อแม่เลี้ยงควาย ทำไร่ ทำนา

หนังสือเล่มสำคัญที่พลตำรวจสุราษฎร์ได้อ่าน

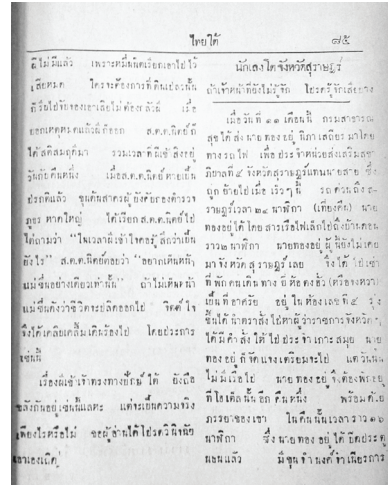
และประทับจิตไม่น้อยคงมีแคล้ว พลเมืองดี ผลงานของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (หม่อมราชวงศ์เปีย มาลากุล) ที่มีตัวละครเอกชื่อนายเถื่อนเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองกับลุงมัน จึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นนายเมืองและปรับตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ถ้าอ่านในจดหมายคงประจักษ์ว่าพลตำรวจเอ่ยตัวละครนี้เทียบเคียงกับชีวิตตนซ้ำ ๆ หลายหน

แก่นหลัก ๆ ของหนังสือ พลเมืองดี มุ่งเน้นอบรมสั่งสอนพลเมืองให้เกิดจิตสำนึกทำนองเกิดมาเป็นคนต้องตอบแทนคุณแผ่นดินไม่แปลกเลยที่ล่วงปีพุทธศักราช 2469 พอไฉ่หนุ่มท้องนาอายุสี่สิบต้น ๆ ได้รับหมายเกณฑ์ตำรวจจากกำนัน เขาจึงรู้สึกยินดีที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติเฉกเช่นตัวละครนายเมืองที่สมัครเป็นทหาร เพียงแต่เขาได้เป็นตำรวจในแบบที่เรียกว่า ‘ตำรวจภูธร’

ควรอธิบายเพิ่มเติมด้วยว่า เดิมทีในยุคก่อตั้งกรมตำรวจภูธรนั้นทางการสยามได้จ้างชาวเดนมาร์กอย่างพระยาวาสูเทพ หรือกุสตาฟ เซา (Gustave Schau) ซึ่งตอนนั้นยังเป็นหลวงศัลยวิธานินเทศให้ดำรงตำแหน่งอธิบดี ครั้นต่อมาปีพุทธศักราช 2457 พระยาวาสูเทพลาออก จึงต้องหาคนมารับหน้าที่แทน โดยกระทรวงกลาโหมเสนอรายชื่อนายทหารต่อไป

1. นายพลตรีพระยาพิไชยชาญฤทธิ์
2. หม่อมเจ้าพันธุประวัติ เกษมสันต์
3. หม่อมเจ้าทศศิริวงศ์
4. นายพลตรีพระยาพิพิธเดชะ

ในบรรดาทั้งหมด นายพลตรีพระยาพิไชยชาญฤทธิ์มีคุณสมบัติเพียบพร้อมเหมาะสมที่สุดอย่างไรก็ดี เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 พิจารณาแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายพลโทหม่อมเจ้าคำรบ

(ภายหลังเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ) ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจภูธร ทั้ง ๆ ที่นายทหารผู้นี้ไม่ได้ถูกเสนอชื่อมา มีหน้าซ้ำ ก็ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางด้านตำรวจ ทว่าเนื่องจากพระองค์ไว้วางพระราชหฤทัยยิ่งนัก นายพลโทหม่อมเจ้าคำรบเลยครองฐานะอธิบดีกรมยาวนานหลายปี ตั้งแต่พุทธศักราช 2458 -2472 แน่นนอน ในเนื้อความจดหมายตรงที่พลตำรวจสุรสาธุการยก "...ให้ไต่ขึ้นถึงสมเด็จพระอธิบดีกรมตำรวจภูธร" ก็คงหมายถึงพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบนั่นเอง

กิจการตำรวจภูธรปลายทศวรรษ 2450 ตราบถึงกลางทศวรรษ 2470 ช่างพร้อยไปด้วยร่องรอยปัญหานานาประการ โดยเฉพาะกรณีที่นายตำรวจภูธรชั้นสัญญาบัตรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างกดขี่ข่มเหง แสดงกิริยาไม่ดี ดูด่าลงเกินและกล่าวคำหยาบคาย ซึ่งอันที่จริงขัดกับกฎระเบียบของตำรวจภูธร แต่ผู้ใต้บังคับบัญชาสวนมากก็ไม่ค่อยหาญกล้าร้องเรียนมายังส่วนกลาง หากกรณีของหลวงตลอดไตรภพนั้น ผู้ใต้บังคับบัญชาชั้นประทวนคงเหลือทนจริง ๆ จึงพึ่งพาเครื่องมือสาธารณะเยี่ยงสื่อสิ่งพิมพ์เป็นกระบอกเสียงเรียกร้องความเป็นธรรม สิ่งที่พลตำรวจสุรสาธุการเผชิญประหนึ่งภาพสะท้อน

ชีวิตผู้ได้บังคับบัญชาชั้นผู้น้อยในกรมตำรวจภูธร อันเป็นกลุ่มคนที่ส่วนใหญ่ได้เข้ารับราชการก็ เนื่องจากถูกเกณฑ์ ทั้ง ๆ ที่ผู้ชายยุคนั้นไม่ค่อยมีใคร อยากเป็นตำรวจด้วยเกรงเสี่ยงอันตรายยามออกไป จับกุมปราบปรามโจรผู้ร้าย ทางกระทรวงมหาดไทย ต้องพยายามจูงใจโดยให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ยินดีจะเข้า เป็นพลตำรวจภูธร นั่นคือ ไม่ต้องเป็นทหาร ไม่ต้อง เสียค่าราชการตลอดชีวิต เป็นความจริงว่าผู้ชาย หลายคนยินยอมสมัครเพราะอยากได้สิทธิพิเศษ เหล่านี้ แต่ส่วนมากแล้วพวกเขากลับการลงโทษจากการนี้หมายเกณฑ์ต่างหาก

น้ำเสียงในจดหมายของพลตำรวจสุราษฎร์ยัง แฝงเร้นอุดมการณ์ทุกชั้นชนล้วนเป็นคนเหมือนกัน และอवलกลืนอายุจิตสำนึกที่โหยหาความเท่าเทียม เช่นความในใจตอนหนึ่งที่ว่า “รู้สึกอึดอัดใจพิลึก ไม่ เหมือนเลี้ยงควายไถนา กลับตรงกันข้ามทีเดียว วัว ควายที่เราเลี้ยงเจาะจงผูกสนเชือกจูงไปไร่ไปนา อยู่ใน บังคับเรา แต่นี่เราเป็นตำรวจอยู่ในบังคับนาย เหมือนอย่างเราบังคับควาย คิด ๆ ขึ้นมาที่แทนจะ กลับตัวเป็นนายเถื่อนอย่างในเรื่องพลเมืองดีเสีย

ตามเดิม...” และ “ความจริงข้าพเจ้าคิดอยู่ในใจ เสมอว่า หลวงตลอดไตรภพหรือใคร ๆ ก็ตาม ที่พอ เหมือนหลวงตลอดไตรภพนั้นเปนมมนุษย์เหมือน ข้าพเจ้าหรือพลตำรวจเหมือนกัน จะวิเศษวิโส ไฉไล ไรหนักหนา จะดีกว่าก็แต่อำนาจศบรดาศักดิ์ ซึ่งทำให้มนุษย์ลืมหืมตัว ๆ กันอยู่เสมอ ๆ นั่นเอง” สิ่งนี้คล้อยจองกับภาวะตื่นตัวต่อแนวคิดเสรีชนของ ชาวไทยจำนวนหนึ่งที่เจาะเจอบ่อย ๆ ตามหน้า สื่อสิ่งพิมพ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ ระบบประชาธิปไตยในพุทธศักราช 2475

เราน่าจะสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในตัวเมือง บ้านดอน ณ จังหวัดเดิมกันอีกสักเรื่องหนึ่ง

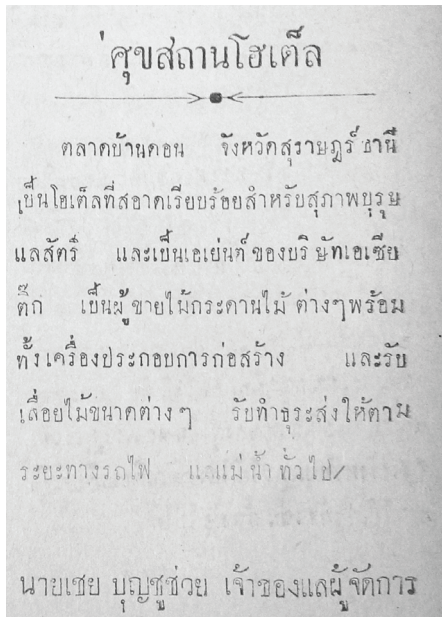
‘สุราษฎร์ธานี’ มูลเหตุที่ได้รับนามนี้ (อันเป็น นามพระราชทานจากล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ใน พุทธศักราช 2459) ก็เพราะเป็นเมืองที่เต็มไปด้วย คนดี ราษฎรเปี่ยมอุปนิสัยและน้ำใจงาม กระนั้น ช่วงต้นทศวรรษ 2470 ปราบกฏเสียงเลื่องลือว่า พวกนักเลงโตจำนวนไม่น้อยคอยทำพวฤติกรรม เกะกะระรานใครต่อใครที่มาเยี่ยมเยือนถิ่น ‘เมือง คนดี’ เนื่อง ๆ กระทั่งหนังสือพิมพ์ไทยใต้ ปีที่ 1 เล่ม 4 ประจำวันอังคารที่ 19 มิถุนายน พุทธศักราช 2471 รายงานข่าวพาดหัว ‘นักเลงโตจังหวัดสุราษฎร์ ถ้า เจ้าหน้าที่ยังไม่รู้จัก โปรดรู้จักเสียบ้าง’ เรื่องมีว่า

“เมื่อวันที่ 11 เดือนนี้ กรมสาธารณสุขได้ส่ง นายทองอยู่ นิภาเสถียรมาโดยทางรถไฟเพื่อประจำ หน่วยส่งเสริมสุขภาพที่ 5 จังหวัดสุราษฎร์แทน นายสาย ซึ่งถูกย้ายไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ รถด่วนถึงสุราษฎร์ เวลา 24 นาฬิกา (เที่ยงคืน) นายทองอยู่ได้โดยสาร เรือไฟเล็กไปที่บ้านดอนราว 2 นาฬิกา นายทองอยู่ ผู้นี้ยังไม่เคยมาจังหวัดสุราษฎร์เลย จึงได้ไปเช่า ที่พักคนเดินทางยี่ห้อยตงฮั่ว (หรือจงหวา) เป็นที่ อาศัย อยู่ในห้องเลขที่ 5 รุ่งขึ้นได้นำตราส่งไปหา ผู้ว่าราชการจังหวัด ๆ ได้มีคำสั่งให้ไปประจำเกาะสมุย

นายทองอยู่ก็จัดแจงเตรียมจะไป แต่วันนั้นไม่มีเรือไป นายทองอยู่จึงต้องพักอยู่ที่โฮเต็ลนั้นอีกคืนหนึ่ง พร้อมด้วยภรรยาของเขา ในคืนนั้นเวลาราว 16 นาฬิกา ซึ่งนายทองอยู่ได้ปิดประตูนอนแล้ว มีขุนจำนงค์จำเนียรการปลัดขวาได้เดินไปที่หน้าโฮเต็ลที่นายทองอยู่พัก มีผู้กระซิบบอกว่ามีผู้หญิงแปลกหน้ามาใหม่ 1 คน ขุนจำนงค์ก็ขึ้นไปขึ้นบนถ้ำมเจ้าของโฮเต็ลว่า ผู้หญิงมาพักที่ไหน เจ้าของโฮเต็ลบอกว่าห้องเลขที่ 5 ขุนจำนงค์ก็ตรงเข้าไปตบประตูตึงตังอย่างไม่เกรงใจ ตบอยู่หลายครั้ง นายทองอยู่ทนฟังอยู่ไม่ได้จึงได้เปิดประตูออกมา ถามว่า “ท่านจะต้องการอะไร” เมื่อขุนจำนงค์เห็นผิดคาดจึงตอบว่า “มาตรวจคนเดินทางว่าจะมีสักกี่คน” นายทองอยู่บอกว่ามีแต่ตัวเขากับภรรยา 2 คนเท่านั้น แลเขาได้เล่าเหตุตามที่ทางราชการส่งมาให้ฟัง ขุนจำนงค์ก็กลับ นายทองอยู่ก็กับภรรยาก็ออกมานั่งอยู่ที่ม้ายาวริมลูกกรง มีนายอำเภอขึ้นไปอีกนายว่าจะไปตรวจคนเดินทางหน้าแปลก ๆ เหมือนกัน ก็พอดีพบกับนายทองอยู่แลภรรยาซึ่งนั่งอยู่ที่นั่น เมื่อเห็นไม่เข้าที่ก็กลับลงไป ประเดี๋ยวก็มีผู้ชายขึ้นไปอีก 2-3 คน ได้ไปพูดแสดงตัวว่าพวกเขาเป็นพวกกรรมการอำเภอแล้วก็กลับลงมา ทันใดนั้นได้มีแสงไฟฟ้าเดินทางฉายส่องมาจากร้านขายสุราตรงกันข้าม พอเหมาะ กับดวงหน้าภรรยานายทองอยู่ เขาก็หลบหน้าเสีย แลแสงไฟก็ยังคงฉายมาติด ๆ กัน (ผู้ฉายไฟนี้ภายหลังเขาได้แสดงต่อนายทองอยู่ว่าเขาชื่อนายเฮงเป็นนักเลงโตในจังหวัดนี้ เข้าไหนเข้าได้) เมื่อไฟฉายได้ส่องหน้าภรรยานายทองอยู่หลายครั้ง เข้าเช่นนั้น นายทองอยู่อดไม่ได้จึงได้พูดออกไปว่า “เสียจรรยา” ทันใดนั้นก็มีคำตอบอย่างหยาบคายจากต้นไฟที่ฉายว่า “เย็ดแม่” ถ้าเองเป็นผู้ดีคงไม่มาพักโฮเต็ล แลในหมู่นั้น (มีนายเฮงซึ่งปรากฏนามแล้วกับพรรคพวกอีก 3-4 คน รวมทั้งนายสิบตำรวจเอก

มีหน้าซ้ำ
การที่พวกนักเลงทั้งหลาย
หาญกล้าอดแบ่ง
ก็ด้วยข้าราชการชั้นใหญ่
รวมถึงพวกตำรวจ
และผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น
หนุนหลัง
จนะเดียวกัน
ภาพลักษณ์ของผู้หญิง
ที่เข้ามาพักในโรงแรม
ก็มักถูกยึดโยงว่าเป็นพวก
โสเภณี

กำลังสรวมเครื่องแบบด้วย) มีคำสอด้ขึ้นมาว่า “ผู้หญิงที่มาอยู่ในไฮเต็ลต้องเป็นคนหาสตางค์” แลได้มีการทำทนายในเชิง “ดวล” ต่าง ๆ แต่นายทองอยู่เป็นคนดีและมั่นคงรู้สึกว่าเขาามาเพื่อประโยชน์แก่ราชการเป็นส่วนใหญ่ จึงมิได้นำพาในคำกักขฬะเหล่านี้ ฝ่ายปรปักษ์หรือพวกนักเลงโต เห็นนายทองอยู่ไม่ลงหรือได้ตอบประการใด จึงตะโกนด่าทำทนายแลพากันขึ้นไปพร้อมกับนายสิบเอกดังกล่าวดแล้วด้วย พอขึ้นไปถึงก็เรียกเจ้าของไฮเต็ลว่า “ฉันต้องการห้อง 4 ห้องผู้หญิง 4 คน” เจ้าของไฮเต็ลบอกว่า “ไม่มีห้อง” เขาอุณมาก แลเขากล่าวคำผรุสวาทซึ่งไม่น่าฟังต่อเจ้าของไฮเต็ล และพูดต่อไปอีกว่า “เมื่อไม่มี 4 ห้อง ๆ เดียวก็เอา” และเขาออกคำสั่งว่า “เอามันเถอะวะ” เมื่อนายทองอยู่เห็นว่าเรื่องมันจะลุกลามใหญ่โต จึงลุกขึ้นเจรจาก่อนายเฮงว่า “คุณเห็นจะเข้าใจผิดเสียแล้ว ผมเองก็ยังไม่เคยมาเลย ผู้หญิงคนนี้กรรยาผมเอง” แลเล่าให้ฟังในการที่ได้มารับราชการดังกล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้นนายเฮงกับพวกจึงต้องถอยกลับลงไปยังเบื้องล่าง

ในระหว่างเกิดเหตุนี้ นอกจากเจ้าของไฮเต็ลแลคณะเรา 1 คนแล้ว ยังมีนายเอียดทนายความกับหลวงน่านฯ อยู่ที่นี่อีกด้วย

ที่พักเดินทางหรือไฮเต็ลของเรา มักจะมีเรื่องไม่น่าฟังบ่อย ๆ ควรจะดำริให้มีทะเบียนไว้บ้าง เพื่อให้เจ้าของไฮเต็ลตรวจการของผู้ที่มาพักในไฮเต็ลนั้น ๆ แลสะดวกแก่การตรวจตรา การที่ไม่ตรวจเขาจนถึงห้องหลับห้องนอนนั้น ดูเป็นการจู้จี้จ้านน่าเกลียดที่สุด.”

ตอนทำหน้ากระดาษที่ตีพิมพ์รายงานนี้ยังลงโฆษณา ‘สุขสถานไฮเต็ล’ ที่นายเซย บุญชูช่วย เป็นเจ้าของและผู้จัดการ ความว่า

“ตลาดบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นไฮเต็ลที่สะอาดเรียบร้อยสำหรับสุภาพบุรุษแลสตรี และเป็นเอเยนต์ของบริษัทเอเซียติก เป็นผู้ขายไม้กระดานไม้ต่าง ๆ พร้อมทั้งเครื่องประกอบกรอก่อสร้าง และรับเลื่อยไม้ขนาดต่าง ๆ รับทำกระสงให้ตามระยะทางรถไฟ แลแม่น้ำทั่วไป”

ราวกับกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยใต้ (เจ้าของและผู้จัดการคือ นายแจ้ง เลขะกุล ส่วนบรรณาธิการคือ นายลพ โรจนประดิษฐ์ สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 5 ถนนนครนอก จังหวัดสงขลา) จงใจจะให้ เป็นข้อเปรียบเทียบระหว่างกัน ในเมื่อการไปพำนัถ ฦ ไฮเต็ลยี่ห่อตงฮั่วสร้างแต่ปัญหาุ่นวาย มีพวกนักเลงโตเที่ยวมาคอยราวีข่มขู่แซกจนถึงห้องพัก ทางฝ่ายสนับสนุน ‘สุขสถานไฮเต็ล’ ก็อาศัยจังหวะนี้นำเสนอสรรพคุณของโรงแรมตนที่ดียิ่งกว่าสถานพำนัถค้างแรมอื่น ๆ เสียเลย

แท้แล้ว เรื่องนายทองอยู่ นิภาเสถียรไม่เพียงแคบทรายงานข่าวสาร ทว่ายังแจกแจงรายละเอียดวิธีการเดินทางจากกรุงเทพมหานครมาสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานีช่วงต้นทศวรรษ 2470 ไปด้วย เริ่มจากโดยสารรถไฟมา แต่สถานีสุราษฎร์ธานีนั่นตั้งอยู่ที่

ท่าข้ามในเขตอำเภอพุนพินปัจจุบันนี้ การจะเข้ามาตัวเมืองบ้านดอนจำเป็นต้องนั่งเรือล่องมาตามแม่น้ำลำคลองราวสองชั่วโมง อีกทั้งนายทองอยู่ได้รับมอบหมายให้ไปประจำหน่วยส่งเสริมสุขภาพที่เกาะสมุย เขาเลยเดินทางต่อโดยการนั่งเรือเดินทะเล ซึ่งมีอาจไปได้ภายในวันเดียว นั่นเป็นเหตุให้นายทองอยู่เช่าห้องเบอร์ 5 ที่โรงแรมอีกคืน

ที่แรกผมค่อนข้างสงสัยกับนายทองอยู่มีจุดหมายปลายทางที่เกาะสมุย ใจไม่โดยสารเรือเดินทะเลมาทางอำเภอไทยทอดเดียว แต่พอตรองดู อ้อ! ชะรอยนายทองอยู่ต้องมารายงานตัวกับผู้บังคับบัญชาที่บ้านดอนก่อนแล้วค่อยไปปรับตำแหน่งที่เกาะสมุย เขาจึงเลือกเดินทางมาโดยรถไฟ

‘ไฮเติ้ล’ หรือโรงแรมนับเป็นพื้นที่ที่เกิดกรณีอุบฉิวเสมอ ๆ เพราะเสมือนแหล่งรวมตัวของคนแปลกหน้า พวกชาจร พวกขี้เมา และพวกนักเลง ยิ่งโรงแรมของชาวจีนจีนก็ยิ่งซุกซมชั่วครวญไม่ค่อยดี มีหน้าซ้ำ การที่พวกนักเลงทั้งหลายหาญกล้าอวดแบ่งก็ด้วยข้าราชการชั้นใหญ่รวมถึงพวกตำรวจและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหนุนหลัง ขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เข้ามาพักในโรงแรมก็มักถูกยัดเยียดว่าเป็นพวกโสเภณีสืบเนื่องจากโดยปกติหญิงโสเภณีช่วงทศวรรษ 2460 และทศวรรษ 2470 นิยมยึดเอาโรงแรมเป็นสถานประกอบอาชีพของตน จึงมิใช่เรื่องเกิดคาดหมายที่เมียของนายทองอยู่จะถูกเพ่งเล็งผ่านสายตาดังกล่าวจากพวกนายเฮง ดังสะท้อนจาก “ผู้หญิงที่มาอยู่ในไฮเติ้ลต้องเป็นคนหาสตางค์” และจนถึงกับแสดงกิริยาละเมิดลวนลาม เช่น เอาไฟฉายส่องหน้า แม้พวกนักเลงจะเหิมเกริมปานใด แต่ก็ค่อนข้างยำเกรงข้าราชการหรือคนของหลวงไม่น้อย ในกรณีของนายทองอยู่ พวกนายเฮงกำลังจะเล่นงานอยู่แล้ว แต่พอฟังอย่างจริงจังว่านายทองอยู่เป็นคนที่ทางการส่งมา ก็พลันฉุกคิดที่ไม่

ควรมีปัญหาด้วยทันที

มีข้อสังเกตว่าทั้งสองกรณีคล้ายคลึงกันตรงที่กล่าวถึงการดำเนินในจดหมายจากพลตำรวจสุราษฎร์ได้พาดพิงพฤติกรรมชอบ ‘ซุยแม่’ ผู้ได้บังคับบัญชาของหลวงตลอดไตรภพ ‘ซุยแม่’ มีความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550 คือ “ด่าแม่” นอกจากนี้ยังมี ‘ซุยซม’ ที่หมายความว่า “ด่าด้วยรักสนิทสนม (ผู้ใหญ่มักใช้กับเด็กหรือใช้ระหว่างเพื่อนสนิท)” คำภาษาใต้นี้หาใช่เป็นที่รู้จักหรือใช้ทั่วไปในทุกจังหวัด จริงอยู่ที่ชาวสุราษฎร์ธานีใช้ ‘ซุย’ จนคุ้นชิน แต่ผมเคยคุยกับเพื่อนคนใต้ชาวจังหวัดอื่น ๆ เช่น พัทลุง สงขลา พวกเขากลับนึกไม่ออก ส่วนพวกสาว ๆ แถวจังหวัดภูเก็ตพังงา พวกเธอบอกว่าเคยฟังมาบ้าง นั้นย่อมแสดงว่า ‘ซุย’ คงเป็นคำเฉพาะถิ่นที่บ่งบอกถึงลักษณะเชิงภาษาศาสตร์บริเวณจังหวัดสุราษฎร์ธานีกระมัง ส่วนในเรื่องนายทองอยู่ นิภาเสถียร พวกนักเลงกลุ่มนายเฮงก็สับถล่มคำหยาบคาย ‘เย็ดแม่’ เช่นกัน การด่าแม่ดังกล่าวนี้ มองเผิน ๆ อาจดูไม่ค่อยมีอะไรพึงใคร่ครวญ แต่ผมเองคิดว่ามันสะท้อนนัยยะบางอย่างที่ถ้านำไปศึกษาต่อยอดก็น่าจะเกิดประโยชน์

หลักฐานทั้งสองชิ้นจากหนังสือเก่า ๆ ช่วงต้นทศวรรษ 2470 ที่ผมพาไปเพียรหยิบยกมาแสดงให้คุณผู้อ่านเห็นพร้อมเขียนวิเคราะห์เบื้องต้นเพียงคร่าว ๆ พอสังเขปนั้น หวังว่าคงจะช่วยขยายมิติและมุมมองในการศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้ได้อีกอรรถรสหนึ่ง หากสบโอกาสได้ค้นพบอะไรสนุก ๆ อีกในคราวหน้า ผมสัญญาว่าไม่รังรอที่จะมานำเสนอเพื่อบำรุงบำเรอสายตาทุกท่านแน่ ๆ ครับ ■

เอกสารอ้างอิง

ไทยใต้, 1(4), 85-87.

นครศรีธรรมราช, มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2551). *พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550* (พิมพ์ครั้งที่ 5).

สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ร่วมกับมูลนิธิร่วมพัฒนาภาคใต้ และสถาบันทักษิณคดีศึกษา.

วิจารณ์ เทวชาลาอังกูร. (2527). *นโยบายของรัฐกับการตำรวจภูธร พ.ศ. 2440-2465* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สยามปริวิ. 1 (49), 889-891.